

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 04-12-2020 r.

Adam Bodnar

VII.070.14.2020.PF

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów**

ePUAP

Szanowny Panie Premierze,

w dniu 6 października 2021 r. upływa kadencja prof. Marka Safjana, sędziego w Trybunale Sprawiedliwości (TS), który został wybrany z ramienia Polski. Zgodnie z postanowieniami art. 253 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej mające nastąpić mianowania sędziów TS powinny zostać uzgodnione za wspólnym porozumieniem przez rządy państw członkowskich. Rzeczpospolita Polska powinna zatem wkrótce zgłosić kandydata na to stanowisko. **Dlatego pragnę się zwrócić do Pana Premiera z prośbą o przedstawienie kryteriów wyboru i procedury, zgodnie z którymi rząd polski wskaże taką osobę.**

Jako sędzia Trybunału Sprawiedliwości, osoba ta będzie orzekała o prawach, które obywatele polscy wywodzą z prawa Unii. Dlatego Rzecznik Praw Obywatelskich – organ któremu Konstytucja RP powierzyła stan na straży praw i wolności człowieka i obywatela – jest w najwyższym stopniu zainteresowany, aby proces wyboru sędziego do Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu mógł gwarantować wskazanie najlepszego kandydata.

Trybunał Sprawiedliwości zajmuje prominentne miejsce w architekturze instytucjonalnej Unii Europejskiej, a jego członkowie muszą spełniać najwyższe kryteria personalne i zawodowe, a także posiadać autorytet niezbędny dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania sądownictwa unijnego. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wskazuje, że **sędziowie wybierani są spośród osób o niekwestionowanej**

niezależności i mających kwalifikacje wymagane w ich państwach do zajmowania najwyższych stanowisk sądowych lub są prawnikami o uznanej kompetencji (art. 253 akapit 1 TFUE). Traktat na pierwszym miejscu wymienia kwalifikacje osobiste (moralne) kandydatów, wymagając, aby przy wykonywaniu funkcji sędziego dawali gwarancję pełnej niezależności. Sędziowie Trybunału **muszą być odporni na ingerencje i naciski z zewnątrz, które mogłyby zagrozić niezależności ich osądu i wpływać na treść rozstrzygnięcia**. Oznacza to, w szczególności, niezależność od wszelkich ugrupowań politycznych, jak też od rządu państwa członkowskiego, który dokonał wskazania personalnego.

Traktat wysoko stawia również poprzeczkę odnośnie do kompetencji zawodowych kandydatów. W Polsce jest wielu wybitnych specjalistów z zakresu prawa Unii Europejskiej, o uznanym dorobku w kraju i za granicą. Celowe byłoby dlatego, aby tryb wyboru polskiego kandydata został ukształtowany w taki sposób, aby zachęcał ich do ubiegania się o stanowisko sędziego w Trybunale Sprawiedliwości. Sędziowie zasiadają w Trybunale we własnym imieniu i nie reprezentują państw, z ramienia których zostali wybrani. Niemniej z uwagi na wysoką pozycję członków Trybunału, sposób pełnienia funkcji sędziowskiej współtworzy opinię o kraju, z którego pochodzą.

Nominowany przez Polskę kandydat podlegać będzie, zgodnie z art. 255 TFUE, zaopiniowaniu przez siedmioosobowy Komitet, obejmujący byłych członków Trybunału Sprawiedliwości, sędziów najwyższych krajowych organów sądowych, wybitnych prawników. Ocena Komitetu pełni rolę swoistego „sita”, mającego zapewnić, by kandydaci na sędziów odpowiadali wymogom Traktatu.

W trwającej obecnie procedurze wyboru nowego polskiego sędziego do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka prowadzony jest konkurs, w którym wyłonionych zostanie trzech kandydatów przedstawionych następnie organom Rady Europy: Komitetowi Ministrów i Zgromadzeniu Parlamentarnemu. Do tej konkretnej procedury zgłosiłem pewne szczegółowe wątpliwości, które przedstawiłem w wystąpieniu z dnia 9 listopada 2020 r., skierowanym do Ministra Spraw Zagranicznych (sygn. VII.070.12.2020.MKS).

Niemniej, sama formuła konkursu jest, jak się wydaje, najbardziej właściwą dla przeprowadzenia wyboru najlepszego kandydata na tak ważny urząd publiczny.

Po pierwsze, przy ustanowieniu jasnych, obiektywnych kryteriów merytorycznych oraz rzetelnych reguł proceduralnych wyboru, otwiera drogę do ubiegania się o nominację przez osoby, które oceniają, że względy merytoryczne predestynują je do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Trybunału Sprawiedliwości.

Po drugie, wybór konkursowej ścieżki nominowania kandydata realizuje wartości związane z prawem obywateli równego dostępu do służby publicznej.

Po trzecie, proces, w którym zostanie dokonana rzetelna ocena kandydatur, tak pod względem formalnym, jak merytorycznym, umożliwi wskazanie najlepszego kandydata spośród osób, które się zgłoszą. Po czwarte, rzetelna, obiektywna procedura nominacyjna znajdzie uznanie w oczach członków Komitetu opiniującego i ułatwi uzyskanie pozytywnej opinii o polskim kandydacie.

Procedura taka powinna być możliwie ustanowiona z wyprzedzeniem. Ogłoszenie o konkursie powinno być upublicznione i przewidywać rozsądny termin dla zgłoszenia się kandydatów. Powinny zostać wskazane wymogi formalne dla nich, a także kryteria merytoryczne oceny kandydatur. Komisja konkursowa powinna zaś być ukształtowana i obsadzona w sposób gwarantujący obiektywizm oceny i rzetelność wyniku procedury nominacyjnej.

Rzetelnie przeprowadzony proces nominacyjny wzbudzi zaufanie do wybranego kandydata i jest podstawą gwarancji niezawisłości i bezstronności przyszłego sędziego. Z kolei kandydat wskazany w nieprzejrzysty sposób, bez wyraźnie określonych kryteriów merytorycznych i reguł proceduralnych, w istocie więc wskazany arbitralnie, może wzbudzać uzasadnione wątpliwości co do spełniania wymogów traktatowych.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawione wyżej względy jednoznacznie przemawiają za przeprowadzeniem konkursu w celu wyłonienia osoby w najwyższym stopniu spełniającej kryteria prawa Unii. Skoro konkurs taki odbywa się w przypadku procedury wyboru kandydatów do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, powinien także być formułą przyjętą dla wskazania kandydata do Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu. Trudno byłoby racjonalnie uzasadnić przyjęcie diametralnie odmiennych mechanizmów wyboru polskich kandydatów na dwa najbardziej prestiżowe stanowiska sędziowskie w Europie.

Wobec podstawowego znaczenia potrzeby wyłonienia najlepszego polskiego kandydata na sędziego Trybunału Sprawiedliwości, zwracam się do Pana Premiera, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627), przedstawiając powyższe uwagi, z uprzejmą prośbą o ich uwzględnienie w procesie nominowania przyszłego sędziego. Uprzejmie proszę również o ustosunkowanie się do nich i poinformowanie mnie o decyzjach kształtujących procedurę nominacyjną.

Z wyrazami szacunku,

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/